

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ"
для студентів напряму підготовки
6.030501 "Економічна теорія"
денної форми навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014

Затверджено на засіданні кафедри політичної економії.
Протокол № 5 від 22.12.2013 р.

Укладач Ус Т. В.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Економічна історія" для студентів напряму підготовки 6.030501 "Економічна теорія" денної форми навчання / укл. Т. В. Ус. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 62 с. (Укр. мов.)

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій, семінарських занять, матеріали для закріплення знань (самостійну роботу, контрольні запитання), методичні рекомендації щодо оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення навчальної дисципліни.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.030501 "Економічна теорія".

Вступ

Економічний розвиток сучасного суспільства потребує глибокого вивчення та розуміння об'єктивних економічних законів, принципів управління виробництвом та методів господарювання.

Теоретичне осмислення глобалізаційних процесів сучасного світу можливе лише за умови пізнання фундаментальних засад функціонування й розвитку національних господарств, їх взаємозв'язків та тенденцій розвитку загальноцивілізаційного процесу.

Отримати знання в області економічних законів, явищ та процесів, а також дослідити їх особливості можна за допомогою дисципліни "Економічна історія".

Економічна історія є однією з важливих навчальних дисциплін циклу загальної економічної підготовки. Вона – частина підготовки бакалаврів напряму підготовки "Економічна теорія". Без знання історії неможливе розуміння справжнього та передбачення майбутнього.

Вивчення економічної історії в період формування в Україні ринкової економіки є важливим завданням економічної освіти. Воно сприяє формуванню у студентів правильного підходу до оцінки найважливіших історико-економічних процесів і подій а, головне – формуванню загальноекономічного світогляду майбутнього спеціаліста.

Економічна історія вивчає господарську діяльність людства в історичному розвитку, починаючи з первісного суспільства і до сучасності; основні явища і процеси матеріального виробництва; діяльність економічних організацій і установ; економічну політику провідних держав світу і України; досліджує загальні закономірності економічного життя, а також його особливості в окремих країнах.

"Економічна історія" – це навчальна дисципліна, що вивчає:

закономірності розвитку народного господарства в координатах світового простору та в конкретні історичні періоди;

конкретні факти і явища економічного розвитку країн, регіонів та світового господарства в цілому;

економічні процеси в їх історичній послідовності та цивілізаційному вимірі;

розглядає економічну політику держави як систему заходів, спрямованих на подолання суперечностей, проблем і досягнення економічного прогресу;

вивчає досвід господарювання та розвиток організації й управління господарськими комплексами;

узагальнює досвід економічних реформ, їхні особливості та механізми здійснення;

відображає процеси міжнародної економічної інтеграції в історичному плані, передумови підприємництва, монополізації та сучасної глобалізації;

вивчає минуле економічних явищ, що сприяє орієнтації в сучасних умовах, передбаченню майбутнього та його прогнозуванню.

Навчальна дисципліна "Економічна історія" є нормативною навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" напряму підготовки 6.030501 "Економічна теорія" для всіх форм навчання.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 0305 "Економіка та підприємство"	Нормативна	
Модулів – 2	Напрямок підготовки 6.030501 "Економічна теорія"	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		2-й	–
		Семестр	
Загальна кількість годин – 108		3-й	–
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3; самостійної роботи студента – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		32 год	–
		Практичні, семінарські	
		16 год	–
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		60 год (55,6 %)	–
Вид контролю			
залік			
4 год	–		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни "Економічна історія" є забезпечити тісний зв'язок історико-економічного пізнання з розвитком економічних знань у цілому.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

Методологічне – дослідження економічної історії як процесу пізнання еволюції виробництва та способів виробництва в їх історичній проекції.

Навчально-методичне – поглиблення знань у галузі економічної історії, зібрати та проаналізувати історичні факти, події, явища економічного розвитку конкретних країн чи регіонів та узагальнити їх у цілісній картині господарського розвитку.

Виховне – розширення кругозору студентів, формування наукового світогляду майбутніх фахівців; вивчення найважливіших історико-економічних процесів і подій, вітчизняної економічної спадщини.

Практичне – підготовка висококваліфікованих спеціалістів.

"Економічна історія" – навчальна дисципліна, що вивчає історичний процес еволюції народного господарства та світової економіки.

Об'єктом економічної історії є економіка в цілому.

Предметом навчальної дисципліни є господарська діяльність людства в історичному розвитку, починаючи з первісного суспільства і до сучасності.

Вивчення даної навчальної дисципліни студент розпочинає, прослухавши більшість навчальних дисциплін гуманітарного та професійного циклів. Теоретико-методологічною базою вивчення цієї дисципліни є такі навчальні дисципліни, як: "Макроекономіка", "Мікроекономіка", "Економічна географія", "Політологія", "Соціологія", "Історія України", "Міжнародна економіка", "Статистика". У свою чергу, знання з даної дисципліни забезпечують успішне засвоєння таких навчальних дисциплін, як: "Історія економіки та економічної думки", "Історія економічної думки", "Економіка підприємства", "Національна економіка" та ін., а також виконання тренінгів, міждисциплінарних комплексних курсових робіт, бакалаврських та магістерських дипломних робіт.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань. Найбільш складні

питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

загальні соціально-економічні характеристики окремих періодів розвитку світового господарства відповідно до цивілізаційного підходу;

соціально-економічні характеристики розвитку світової економіки та окремих країн Європи, США, Японії, Китаю, України, Росії;

етапи науково-технічного прогресу в промисловості розвинених країн та заходи науково-технічної політики;

характерні риси глобалізації як тенденції нового економічного порядку;

вплив на економічні процеси інформаційної революції;

шляхи і методи накопичення капіталу, розширення та вдосконалення виробництва;

основні проблеми соціально-економічного розвитку на сучасному етапі та шляхи їх розв'язання;

закономірності формування і розвитку національних економік;

основні напрямки економічної політики держави;

сучасні методи економічного аналізу;

загальні та конкретні методи наукового пізнання та їх використання;

використовувати економічні закони у вивченні конкретних питань та розв'язанні практичних завдань на семінарах, а з часом – в процесі самостійної роботи з фаху;

аргументовано робити науково обґрунтовані оцінки досягненням минулого та сучасного рівня економічного розвитку;

аналізувати тенденції та рівень економічного розвитку країн у певні історичні періоди;

вміти:

проводити ідентифікацію та аналіз ключових проблем на підприємстві; обґрунтовано визначати оптимальні форми подання та реалізації господарських рішень;

оцінювати рівень ризику підприємницької діяльності з використанням економіко-математичних методів;

проводити прогнозування та аналіз господарських рішень;

застосовувати економіко-математичні методи та моделі в процесі розробки і прийняття господарських рішень;

здійснювати обґрунтований вибір оптимального господарського рішення на підставі критеріїв в умовах визначеності, невизначеності та ризиків;

здійснювати комплексне оцінювання підприємницьких ризиків із застосуванням сучасних програмних засобів.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними компетентностями, що наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
1	2	3
E11	Проводити аналіз, визначати тенденції й напрями економічного розвитку в конкретно-історичні періоди	Визначати причини та наслідки розпад первісної господарської системи
		Визначати особливості східного та античного рабства
		Визначати особливості розвитку економіки Стародавнього Сходу та етапів економічного розвитку античної системи господарства
		Проводити аналіз періодів розвитку феодальної системи господарства Визначати політичну, економічну та культурну ситуацію в Європі в XVI ст., оцінювати передумови та наслідки ВГВ, ПНК в Європі та Україні.
		Виявляти передумови, особливості та та слідки промислового перевороту в Західної Європі та в Україні
E12	Проводити аналіз розвитку ринкової економіки (наприкінці XIX – початку XXI ст..)	Визначати наслідки прогресу науки і технік, виявляти основні тенденції розвитку світової економіки та провідних країн світу на початку XX ст.
		Визначати особливості розвитку господарства Японії на початку XX ст.
		Здійснювати аналіз причин та наслідків Першої світової війни, розвиток господарств світової економіки у міжвоєнний період

1	2	3
		Здійснювати аналіз розвитку світового господарства в другій пол. XX ст., тенденцій економічного розвитку провідних країн світу
		Визначати оцінку проблем розвитку економіки України в другій пол. XX ст.
		Визначати тенденції розвитку світового господарства на початку XXI ст.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в додатку А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Становлення ринкової економіки

Тема 1. Предмет і метод економічної історії як навчальної дисципліни

1.1. Мета, завдання та функції навчальної дисципліни. Взаємозв'язок з іншими дисциплінами. Економічна історія як наука. Предмет, метод та завдання економічної історії. Місце та роль в системі економіко-теоретичних знань. Актуальність вивчення економічної історії для підготовки сучасних фахівців.

1.2. Предмет, метод та завдання економічної історії як нероздільне дослідження економічного розвитку світової економіки та еволюції господарської діяльності народів від первісної епохи до сучасності. Визначення теоретичної основи економічної історії. Джерела та історіографія дисципліни. Методологія дослідження дисципліни. Функції і основні методи, що застосовуються для вивчення економічної історії. Взаємозв'язок економічної історії з іншими соціально-економічними дисциплінами.

1.3. Критерії періодизації дисципліни. Основні підходи та критерії до періодизації дисципліни. Загальновизнані періоди розвитку економічної історії.

Тема 2. Господарський розвиток первісного суспільства на етапі ранніх цивілізацій (до VIII ст. до н. е.)

2.1. Періодизація та основні риси господарства первісної доби.
Загальна характеристика первісного господарства та основні етапи його розвитку. Проблеми взаємодії людини та природного середовища в первісному суспільстві. Перший великий суспільний поділ праці. Виникнення землеробства, скотарства. Осередки виникнення землеробства. Неолітична революція: перехід від привласнюючого господарства до відтворюючого. Вдосконалення знарядь праці й зародження ремесла. Початок використання металу.

2.2. Громада як головна господарська форма первісної доби.
Громада, стадії розвитку громади: родова, землеробська, сусідська.

2.3. Господарство первісних племен на території України.
Трипільська культура. Господарство скіфів. Економічний лад грецьких і римських колоній у Північному Причорномор'ї. Перші протодержавні утворення. Економічний розвиток східнослов'янських племен та його особливості. Сільська община.

2.4. Розпад первісної господарської системи. Соціально-економічні причини переходу до виробляючого господарства. Відокремлення ремесла від землеробства – другий великий суспільний поділ праці. основні причини занепаду та загибелі. Початок соціально-класових розшарувань і виникнення приватної власності в умовах розпаду первісного ладу. Зародження рабовласництва.

Тема 3. Загальна характеристика та шляхи формування господарств східної та західної цивілізації в (VIII – II ст. до н. е.)

3.1. Становлення і розвиток рабовласницької системи господарства. Рабовласницький спосіб виробництва, типи його організації (східне та античне рабство). Характерні риси господарства держав Стародавнього Сходу. Особливості східного рабства. Характерні риси господарства античних держав. Особливості античного рабства. Розвиток античного господарства Стародавньої Греції та Стародавнього Риму. Галузева структура економіки, основні форми організації виробництва в сільському господарстві та ремісництві, економічні функції

держави. Економічна політика держави. Господарсько-технічні досягнення держав Стародавнього Сходу та античних держав.

3.2. *Розвиток внутрішній та зовнішній торгівлі.* Еволюція грошей, кредиту та податків.

Занепад рабовласницької системи та зародження феодального господарства. Розвиток феодального господарства та його основні риси.

Тема 4. Основні напрямки господарського розвитку країн східної цивілізації в "осьовий час"

4.1. *Типи стародавніх цивілізацій.* К. Ясперс: етапи розвитку суспільства, "осьовий час".

4.2. *Загальні закономірності економічного розвитку держав Стародавнього Сходу.* Характерні риси господарств держав Стародавнього Сходу: Давнього Єгипту, Месопотамії, Шумера, Аккадського царства, Давнього Вавилону, Стародавньої Індії та Китаю.

4.3. *Особливості рабства.* Розвиток сільського господарства, ремесла, торгівлі. Поява писемності. Технічні та господарські винаходи держав Стародавнього Сходу.

Тема 5. Господарство країн європейської цивілізації в період її формування (VIII ст. до н. е. – V ст. н. е.)

5.1. *Формування античної системи господарства у Стародавній Греції та Стародавньому Римі:* основні етапи економічного розвитку. Особливості античного рабства. Еволюція античної системи господарства у Стародавній Греції: крито-мікенський, гомерівський, архаїчний, класичний періоди. Античний поліс і його роль в господарському житті. Роль торгівлі для античних міст-полісів.

5.2. *Розвиток античної системи господарства у Стародавньому Римі:* еволюція рабовласницького способу виробництва та її періоди. Економіка періоду республіки та економіка періоду імперії: Ранній Рим, період розквіту Римській імперії, криза та крах античної економічної системи. Система колонату.

5.3. *Економічні передумови і наслідки краху Римської імперії.*

Криза класичного античного полісу та рабовласницької економіки, її причини. Зародження феодальних відносин.

Тема 6. Середньовічне господарство країн європейської цивілізації (V – XV ст.)

6.1. *Занепад рабовласницької системи та зародження феодального господарства.* Розвиток феодального господарства та його основні риси. Періодизація феодального господарства у Західній Європі. Основні господарські форми (феодальне та селянське господарство, ремісний цех, торгова гільдія).

6.2. *Еволюція форм феодального землеволодіння* (алод, бенефіцій, феод). Шляхи формування феодальної земельної власності та феодального залежного селянства: колони, серви, літи). Становлення середньовічного господарства в Королівстві франків. Особливості формування феодалізму в Німеччині, Франції та Англії. Господарська діяльність на українських землях в епоху середньовіччя (V – XVI ст.).

6.3. *Феодальна рента і її види.* Феодальний найм та комутація ренти. Сеньйорія, її структура та община. Вивільнення селян.

6.4. *Феодальне місто, його виникнення та економічна роль.* Господарство середньовічного міста. Галузева структура ремесла, його цехова організація та розвиток дрібнотоварного виробництва. Роль міста у становленні ринку.

6.5. *Розвиток грошової, фінансово-кредитної та податкової систем.* Внутрішня і зовнішня торгівля у період Середньовіччя. Торгові та купецькі гільдії. Левантійська торгівля. Ганза. Проникнення торговельного і лихварського капіталу у виробництво. Розвиток товарно-грошових відносин і зародження капіталістичного виробництва.

Розклад феодалізму та умови виникнення капіталістичного способу виробництва.

6.6. *Економічний розвиток Київської Русі та феодальне господарство України у XV – XVII ст.* Особливості соціально-економічного устрою Київської Русі. Процес феодалізації селян і земельні відносини. Економічний розвиток українських земель у період феодальної роздробленості. Особливості господарського розвитку українських земель у складі інших держав. Посилення влади панів та закріпачення селян у XIV–XV столітті. Виникнення козацтва.

Тема 7. Зародження ринкової економіки та її інститутів у країнах європейської цивілізації (XVI – перша половина XVII ст.)

7.1. Економічна, політична та культурна ситуація у Європі в XVI ст.

Буржуазні революції в Європі, США, Японії, їх економічні передумови та результати. Розвиток продуктивних сил, зміни у системі господарювання. "Культурна революція" (епоха Ренесансу).

7.2. *Великі географічні відкриття, їх передумови та економічні наслідки.* Передумови Великих географічних відкриттів (ВГВ). Наукові та технічні досягнення. "Жага золота" як наслідок економічного розвитку. Криза левантійської торгівлі. Найважливіші географічні відкриття кінця XV – XVII ст. Економічні наслідки Великих географічних відкриттів. Створення колоніальної системи. Становлення світового ринку, зміни в напрямках торговельних зв'язків. "Революція цін", її причини та наслідки.

7.3. *Первісне нагромадження капіталу та розвиток мануфактурного виробництва в Європі.* Зрушення в розвитку продуктивних сил західноєвропейських країн в XVI ст. Первісне нагромадження капіталу, його джерела, методи та результати. Особливості процесу первісного нагромадження в провідних країнах світу: Англії, Нідерландах, Франції, Німеччині, США. Становлення та розвиток мануфактурного виробництва в Європі. Мануфактура та її типи. Галузева та територіальна структура економіки провідних країн. Фінанси та грошовий обіг, кредит. Форми організації торгівлі. Політика торговельного балансу та протекціонізму як результат розвитку економіки.

7.4. *Мануфактурний період в Україні та Росії.* Зародження мануфактурного виробництва. Зрушення у внутрішній торгівлі. Формування українського національного ринку (XVI – XVII ст.). Внутрішня і зовнішня торгівля. Колонізація Запоріжжя і Причорноморських степів. Подальший розвиток мануфактурної промисловості. Вотчина, посесійна та орендна мануфактури. Об'єднання фінансової системи Лівобережної України з фінансовою системою Росії.

Тема 8. Становлення національних держав та їх господарство періоду вільної конкуренції (XVII – перша половина XIX ст.)

8.1. *Передумови промислової революції.* Скорочення ролі сільськогосподарського виробництва і піднесення вторинного сектора. Роль промислового перевороту в розвитку продуктивних сил.

8.2. Промисловий переворот та індустріалізація в Англії. Промисловий переворот в Англії, його джерела, напрямки та соціально-економічні наслідки. Торгівельна й колоніальна експансія, створення колоніальної імперії; інтенсифікація сільгоспвиробництва й розвиток фермерства; розвиток науки, промисловості, транспорту. Перетворення Англії у "фабрику світу".

8.3. Особливості промислового перевороту у Франції, Німеччині, США. Специфіка індустріалізації Франції: панування дрібних сільськогосподарських підприємств, лихварські риси французького капіталу. Становлення машинної індустрії у Німеччині, економічна відсталість країни до середини XIX ст. Переселенський характер промислової революції в США. Колоніальне господарство США. "Пруський" та "Американський" шляхи розвитку капіталізму в сільському господарстві (європейські країни, США).

8.4. Промисловий переворот в Україні. Промисловий переворот у Східній Україні: хід, етапи, особливості. Промисловість Східної та Західної України. Нові промислові центри та райони. Іноземний капітал у промисловості й транспорті.

8.5. Міжнародний поділ праці. Англія – світовий економічний лідер. Боротьба за фрітредерство та прибутковий податок в Англії. Відставання у рівні економічного розвитку континентальної Європи. Протекціонізм та система реальних податків. Зростання еміграційних процесів з країн Західної Європи та їх причини. Економічний розвиток США.

Змістовий модуль 2. Розвиток ринкової економіки у другій половині XIX – на початку XXI ст.

Тема 9. Основні тенденції світового господарського розвитку в останній третині XIX ст.

9.1. Прогрес науки, техніки й технології виробництва.

Найважливіші наукові відкриття, винаходи та технологічні нововведення. Структурні зміни в економіці окремих країн та продуктивних сил світу при переході від капіталізму "епохи вільної конкуренції" до монополістичного.

9.2. Основні тенденції розвитку світової економіки в останній третині XIX ст. Концентрація промислового та банківського капіталу як

передумови створення монополій. Основні форми монополістичних утворень. Вивіз капіталу. Колоніальна система та економічний поділ світу.

Тема 10. Особливості господарського розвитку країн європейської цивілізації періоду монополістичної конкуренції (друга половина XIX – початок XX ст.)

10.1. Господарство провідних країн світу в другій половині XIX – поч. XX ст. Прогрес науки, техніки і технології виробництва в другій половині XIX – на початку XX ст. Технічна революція та її наслідки. Структурні зміни в економіці провідних країн світу протягом останньої третини XIX – на поч. XX ст. Завершальна стадія індустріалізації та формування світового ринку.

10.2. Економіка Англії на межі XIX – XX століть. Причини втрати Англією світової економічної першості. "Колоніальний" імперіалізм. Сповільнення темпів економічного розвитку Франції. Лихварські риси французького монополістичного капіталізму. Лихварський імперіалізм. Основні економічні ознаки монополістичного капіталізму в Німеччині. Економічне зростання. Об'єднання німецьких земель за ініціативою Пруссії. Юнкерський буржуазний імперіалізм. Роль мілітаризації в німецькій економіці. "Хижацький" монополізм США. Військово-феодальний монополізм Японії. Монополістичні об'єднання Японії, їх основні форми.

10.3. Господарство України в другій половині XIX – поч. XX ст.

Основні положення селянської реформи 1861 р. в Росії та особливості її реалізації в Східній Україні. Аграрні реформи середини XIX ст. та їхній вплив на економічний розвиток України. Індустріалізація в Україні. Монополії, біржі, акціонерні товариства (наприкінці XIX – на початку XX ст.). Столипінська аграрна реформа.

Тема 11. Особливості формування ринкового господарства Японії (XVIII – перша половина XX ст.)

11.1. Особливості феодального господарства Японії. Відмінності господарства феодальної Японії від господарства країн Європи. Феодальний устрій японських міст: ремісничі цехи (дза), купецькі гільдії

(кабунакама). Вплив феодальної розробленості та ізоляції країни на японський ринок. Процес розпаду феодальної системи господарства. Соціально-економічні передумови і наслідки революції Мейдзі (1867 – 1868 рр.). Ринкові реформи 60 – 70-х рр. XIX ст.

11.2. *Становлення індустріального суспільства в Японії.* Промисловий переворот в Японії, його особливості та основні етапи. "Революційно-реформістський" шлях промислового розвитку Японії. Модернізація економічної структури Японії. Політика роздержавлення у 80-ті рр. XIX ст. Початок монополізації економіки Японії. Система дзайбацу. Військово-феодальний монополізм. Особливості структури економіки Японії на початку XX ст.

Тема 12. Формування та розвиток ринкового господарства країн європейської цивілізації у міжвоєнний період (1919 – 1939 рр.)

12.1. *Економічна ситуація в світі після Першої світової війни.* Економічні наслідки Першої світової війни для США, Англії, Франції, Німеччини та їх роль у повоєнному розвитку європейських країн. Плани Ч. Дауеса та О. Юнга, їхня суть і мета. Економічний застій першого післявоєнного десятиріччя. Економічний розвиток Німеччини: наслідки Першої світової війни, економічна сутність "Версальського миру", розвиток економіки в 20-ті роки. Сповільнення темпів економічного розвитку Англії у міжвоєнний період. Характерні риси економічного розвитку Франції: вплив Першої світової війни на економіку країни; нерівномірність економічного розвитку в 20-ті роки.

12.2. *Становлення різних систем регульованого капіталізму.* Світова економічна криза 1929 – 1933 рр. XX ст. та зміцнення державно-монополістичних тенденцій. Причини виникнення, особливості протікання та шляхи виходу зі світової економічної кризи у провідних країнах світу: США, Англії, Німеччині (економічна політика фашизму), Франції (економічна політика уряду народного фронту). Початок державного регулювання економіки (етатизація господарських відносин). Країни світу напередодні Другої світової війни. Економічні причини Другої світової війни.

12.3. *"Великий економічний експеримент" в Україні.* Політика "воєнного комунізму" та специфіка її здійснення в Україні. Занепад господарства. Нова економічна політика (НЕП) і відбудова господарства України в 20-х рр. Згортання НЕПу та формування сталінської командно-адміністративної системи управління. Директивний характер народно-

господарського планування. Сталінська індустріалізація та її реальні результати. Характеристика промислового розвитку і будівництва в Україні в роки довоєнних п'ятирічок (1928 – 1941 рр.). Соціальна колективізація та її вплив на стан сільського господарства. Голодомор 1932 – 1933 рр. в Україні та його наслідки. Негативний вплив світової економічної кризи на економіку Західної України. Стан сільського господарства та колонізаторська політика Польщі, Чехословаччини та Румунії на західноукраїнських землях. Кооперативний рух.

Тема 13. Основні тенденції господарського розвитку та моделі трансформації економічних систем країн європейської цивілізації в другій половині ХХ ст.

13.1. Розвиток світового господарства та міжнародних економічних відносин в другій половині ХХ ст. Динаміка та структурні зміни світового господарського розвитку другої половини ХХ ст. Економічні наслідки війни для світової економіки. План Маршалла. Науково-технічна революція як чинник економічного розвитку. Інституціональні зміни в галузевій структурі провідних капіталістичних країн ринкової економіки. Форми державного регулювання економіки.

Розпад колоніальної системи. Інтеграційні процеси в економіці. Транснаціональні корпорації. Спільний ринок як форма економічної інтеграції. Формування трьох центрів світової ринкової економіки: США, Японія, ФРН. Військово-промисловий комплекс. Економічні кризи 70 – 80-х рр. та їхні причини.

13.2. Тенденції економічного розвитку провідних індустріальних країн світу: США, Японії, Німеччини, Франції, Великобританії. Становлення економіки постіндустріальної цивілізації. Особливості повоєнної відбудови економік провідних країн світу. Основні тенденції економічного розвитку США. Причини зниження темпів зростання в 50 – 60-ті рр., розвиток країни в 70-х рр. ХХ ст. "Рейганоміка". Перетворення Японії в одну з провідних індустріальних країн світу. Реформи 40 – 50-х рр. ХХ ст. Джерела і зміст японського "економічного дива". Особливості японської моделі економічного розвитку. Повоєнне відродження та розвиток економіки в Німеччині. Становлення "соціального ринкового господарства" Л. Ерхарда. "Економічне диво" в Німеччині в 50 – 60-ті рр. ХХ ст. Роль у створенні та розвитку Спільного ринку. Особливості розвитку економіки Франції після Другої світової війни. Зміна моделі регулювання

економіки. Економічний курс голлізму. Дирижи́зм. Розвиток британської економіки в повоєнний період. Посилення державного регулювання. Характер повоєнної націоналізації окремих галузей народного господарства та її мета. Крах колоніальної системи Британської імперії. "Тетчеризм".

13.3. Господарський розвиток України в повоєнний період та в 50 – 70-ті рр. ХХ ст. Втрати господарства і населення України в роки Другої світової війни. Відбудова народного господарства. Голод 1946 – 1947 рр. Грошова реформа 1947 р. Колективізація та індустріалізація на західноукраїнських землях. Новобудови України.

Економіка України в умовах кризи радянської тоталітарної системи і спроб її модернізації. Реформи Хрущова М. С.: реорганізація системи управління економікою, зміни в сільському господарстві. Раднаргоспи. Структурні зрушення в народному господарстві. Загострення соціально-економічної обстановки у першій половині 60-х рр. Господарська реформа 1965 р. Диспропорційний розвиток радянської економіки, її витратний характер. Посилення застійних явищ в соціально-економічному розвитку у 70-х – першій половині 80-х рр. Реформування господарської системи в другій половині 80-х рр. Пошук шляхів подолання командно-бюрократичних методів управління економікою.

Тема 14. Світове господарство кінця ХХ – початку ХХІ ст.

14.1. Динаміка та структурні зміни світового господарського розвитку кінця ХХ – початку ХХІ ст. Посилення інтернаціоналізації господарської діяльності. Глобалізаційні процеси в світовій економіці та їхні наслідки. Роль та значення окремих країн і регіонів у світовій економіці. Сучасна класифікація країн. Формування чотирьох центрів світової економіки: США, ФРН, Японія, Китай. Загальна характеристика економіки перехідних суспільств та країн, що розвиваються. Нові індустріальні країни в системі світового господарства.

14.2. Україна у світовому господарстві та стан її економіки в кінці ХХ – на початку ХХІ ст. Основні соціально-економічні чинники 90-х рр. ХХ ст. Особливості та етапи української ринкової трансформації.

14.3. Економічна політика та реформи в Україні наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Створення системи законодавчого регулювання економічної діяльності. Роль держави у становленні ринкових відносин. Структурна перебудова економіки. Реформування відносин власності: роздержавлення та приватизація. Аграрна реформа. Формування фінансової, бюджетно-податкової та банківсько-кредитної системи.

Грошова реформа 1996р. Державна антиінфляційна політика. Розвиток внутрішній та зовнішній торгівлі. Інвестиційна політика. Створення та функціонування вільних економічних зон. Роль і місце, та участь України в світовому економічному розвитку.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний модуль – це окремих, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	усього	у тому числі			
		лекційні	семінарські заняття	проведення підсумкового контролю	самостійна робота
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1.					
Становлення ринкової економіки					
<i>Тема 1. Предмет і метод економічної історії як навчальної дисципліни</i>	5	2	1	–	2
<i>Тема 2. Господарський розвиток первісного суспільства на етапі ранніх цивілізацій (до VIII ст. до н. е.)</i>	5	2	1	–	2
<i>Тема 3. Методичні основи підготовки господарських рішень</i>	5	2	1	–	2
<i>Тема 4. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання їх ефективності</i>	7	2	1	–	4

Закінчення табл. 4.1

1	2	3	4	5	6
<i>Тема 5. Прогнозування та аналіз господарських рішень</i>	9	2	1	–	6
<i>Тема 6. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності</i>	9	2	1	–	6
<i>Тема 7. Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності</i>	7	2	1	–	4
<i>Тема 8. Теорія корисності та її застосування у процесах прийняття рішень</i>	7	2	1	–	4
Разом за змістовим модулем 1	54	16	8		30
Змістовий модуль 2.					
Прийняття господарських рішень в умовах ризику					
<i>Тема 9. Основні тенденції світового господарського розвитку в останній третині XIX ст.</i>	6	2	1	–	3
<i>Тема 10. Особливості господарського розвитку країн європейської цивілізації періоду монополістичної конкуренції (друга половина XIX – початок XX ст.)</i>	6	2	1	–	3
<i>Тема 11. Особливості формування ринкового господарства Японії (XVIII – перша половина XX ст.)</i>	6	2	1	–	3
<i>Тема 12. Формування та розвиток ринкового господарства країн європейської цивілізації у міжвоєнний період (1919 – 1939 рр.)</i>	14	4	2	–	7
<i>Тема 13. Основні тенденції господарського розвитку та моделі трансформації економічних систем країн європейської цивілізації в другій половині XX ст.</i>	13	4	2	–	7
<i>Тема 14. Світове господарство кінця XX – початку XXI ст.</i>	7	2	1	–	4
Разом за змістовим модулем 2	16	8	16	–	30
<i>Залік</i>	4	–	–	4	-
Усього годин за модулем	108	32	16	4	60

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою

позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

Таблиця 5.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні запитання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Становлення ринкової економіки			
Тема 1. Предмет і метод економічної історії як навчальної дисципліни	1. Економічна історія як наука. 2. Предмет, метод та завдання економічної історії. 3. Місце та роль в системі економіко-теоретичних знань. 4. Критерії періодизації дисципліни	1	Основна: [2; 4; 5]. Додаткова: [7; 32; 44; 57; 58]
Тема 2. Господарський розвиток первісного суспільства на етапі ранніх цивілізацій (до VIII ст. до н. е.)	1. Вік сучасної економіки та продуктивність кам'яної техніки. 2. Економіка мисливців, кочівників, населення гірських долин та річкових цивілізацій	1	Основна: [2; 4]. Додаткова: [7; 13; 31; 46; 49; 51]
Тема 3. Загальна характеристика та шляхи формування господарств східної та західної цивілізації (VIII – II ст. до н. е.)	1. Становлення і розвиток рабовласницької системи господарства. 2. Особливості господарства країн Стародавнього Сходу та античних країн: Стародавньої Греції та Стародавнього Риму. 3. Розвиток внутрішній та зовнішній торгівлі. Еволюція грошей, кредиту та податків	1	Основна: [2; 5]. Додаткова: [7; 16; 31; 34]
Тема 4. Основні напрямки господарського розвитку країн східної цивілізації в "осьовий час"	1. Типи стародавніх цивілізацій. 2. Загальні закономірності економічного розвитку держав Стародавнього Сходу. Особливості рабства. 3. Технічні та господарські винаходи держав Давнього Сходу	1	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [7; 16; 17; 34; 41; 49; 58]

1	2	3	4
Тема 5. Господарство країн європейської цивілізації в період її формування (VIII – V ст. до н. е.)	1. Формування античної системи господарства у Стародавній Греції та Стародавньому Римі 2. Розвиток античної системи господарства у Стародавній Греції. 3. Розвиток античної системи господарства у Стародавньому Римі	1	Основна: [1; 2; 4 – 6]. Додаткова: [7; 12; 16; 22; 27; 29; 31]
Тема 6. Середньовічне господарство країн європейської цивілізації (V – XV ст.)	1. Розвиток феодального господарства, етапи його розвитку та характерні риси. 2. Еволюція форм феодального землеволодіння (алод, бенефіцій, феоде). Феодальна рента і її види. Комутація ренти. 3. Господарство середньовічного міста та його роль у становленні ринку. 4. Внутрішня і зовнішня торгівля у період Середньовіччя. 5. Особливості розвитку феодального господарства України у XV – XVII ст.	1	Основна: [1 – 5]. Додаткова: [7; 16; 23; 24; 31; 33; 46; 48]
Тема 7. Зародження ринкової економіки та її інститутів у країнах європейської цивілізації (XVI – перша половина XVII ст.)	1. Характеристика процесу первісного нагромадження капіталу, його джерела, методи та результати (на прикладі Англії). 2. Особливості становлення та розвитку мануфактурного виробництва у країнах Європи. 3. Мануфактурний період української промисловості	1	Основна: [1; 2; 4]. Додаткова: [7; 24; 30; 36; 39; 46; 49]
Тема 8. Становлення національних держав та їх господарство періоду вільної конкуренції (XVII – перша половина XIX ст.)	1. Передумови промислової революції. Роль промислового перевороту в розвитку продуктивних сил. 2. Перетворення Англії у "фабрику світу". 3. Промисловий переворот в Україні та Росії. <i>Колоквіум за змістовим модулем</i>	1	Основна: [1; 5; 6]. Додаткова: [7; 10; 19; 21; 23; 24]

1	2	3	4
Змістовий модуль 2. Розвиток ринкової економіки у другій половині XIX – на початку XXI ст.			
Тема 9. Основні тенденції світового господарського розвитку в останній третині XIX ст.	1. Господарство провідних країн світу в другій половині XIX – поч. XX ст. 2. Господарство України в другій половині XIX – поч. XX ст.	1	Основна: [1; 2; 5]. Додаткова: [7; 10; 23; 24; 27; 33; 40]
Тема 10. Особливості господарського розвитку країн європейської цивілізації періоду монополістичної конкуренції (друга половина XIX – початок XX ст.)	1. Особливості та соціально-економічні наслідки процесу індустріалізації в провідних країнах світу. 2. Криза феодално-кріпосницької системи та розвиток капіталістичних відносин в Україні у XIX ст.	1	Основна: [1; 3; 5]. Додаткова: [7; 11; 23; 30; 36; 45; 46; 49]
Тема 11. Особливості формування ринкового господарства Японії (XVIII – перша половина XX ст.)	1. Розвиток господарства Японії в період становлення ринкових відносин. Революція Мейдзі. Реформи 60 – 70-х рр. XIX ст. 2. "Революційна" модель промислового розвитку. Модернізація економічної структури в Японії	1	Основна: [1; 2]. Додаткова: [7; 20; 27; 56; 57]
Тема 12. Формування та розвиток ринкового господарства країн європейської цивілізації у міжвоєнний період (1919 – 1939 рр.)	1. Економічні наслідки Першої світової війни. 2. Світова економічна криза 1929-1933 рр.: причини та наслідки. 3. Політика "воєнного комунізму" і НЕП в Україні. 4. Індустріалізація і колективізація в Україні	2	Основна: [2; 4; 5]. Додаткова: [7; 30; 31; 36; 49; 52; 53]
Тема 13. Основні тенденції господарського розвитку та моделі трансформації економічних систем країн європейської цивілізації в другій половині XX ст.	1. Розвиток світового господарства в другій половині XX ст. План Маршалла та його значення. 2. Основні тенденції економічного розвитку провідних країн світу: США, Японії, Німеччини, Франції та Великобританії. 3. Розвиток економіки України в повоєнний період до 80-х рр. XX ст.	2	Основна: [2; 5]. Додаткова: [7; 15; 25; 26; 30; 31; 384 50; 55; 58]

1	2	3	4
Тема 14. Світове господарство кінця XX – початку XXI ст.	1. Тенденції та структурні зміни розвитку світового господарства в кінці XX – початку XXI ст. 2. Україна у світовому господарстві. Особливості ринкової трансформації, її етапи. <i>Колоквіум за змістовим модулем 2</i>	1	Основна: [2; 3; 5]. Додаткова: [7; 9; 31; 36; 42; 43; 51]
Усього годин		16	

6. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 56 % (60 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (108 годин). У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних, семінарських занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань за вивченою темою; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та

інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму); систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до підсумкового контролю.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 6.1.

Таблиця 6.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1.				
Теоретичні та методологічні засади прийняття господарських рішень				
<i>Тема 1.</i> Предмет, метод економічної історії як навчальної дисципліни	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Економічна історія як наука, її теоретична основа"	2	Презентація результатів	Основна: [2; 4; 5]. Додаткова: [7; 32; 44; 57; 58]
<i>Тема 2.</i> Господарський розвиток первісного суспільства на етапі ранніх цивілізацій (до VIII ст. до н. е.)	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до контрольної роботи за темами 1 і 2. Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Основні причини занепаду первісної господарської системи"	2	Експрес-опитування	Основна: [2; 4; 6]. Додаткова: [7; 13; 31; 46; 49; 51]
<i>Тема 3.</i> Загальна характеристика та шляхи формування господарств східної та західної цивілізацій (VIII – II ст. до н. е.)	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, підготовка до контрольної роботи	2	Письмова контрольна робота за темами 1 і 2	Основна: [2; 3; 5; 6]. Додаткова: [7; 16; 31; 34]

1	2	3	4	5
<i>Тема 4.</i> Основні напрямки господарського розвитку країн східної цивілізації в "осьовий час"	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	4	Доклад з презентацією	Основна: [2; 3; 6]. Додаткова: [7; 16; 17; 34; 41; 49; 58]
<i>Тема 5.</i> Господарство країн європейської цивілізації в період її формування (VIII ст. до н. е. – V ст. н. е.)	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття та тестового контролю	6	Тестова контрольна робота	Основна: [1; 4 – 6]. Додаткова: [12; 16; 22; 27; 29; 31]
<i>Тема 6.</i> Середньовічне господарство країн європейської цивілізації (V – XV ст. ст.)	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Есе на тему: Особливості розвитку Київської Русі, підготовка до <i>тестування</i> .	6	Перевірка есе	Основна: [1 – 5]. Додаткова: [7; 16; 23; 24; 31; 33; 46; 48; 49]
<i>Тема 7.</i> Зародження ринкової економіки та її інститутів у країнах європейської цивілізації (XVI – перша половина XVII ст.)	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, підготовка до <i>колоквіуму</i>	4	Тестова контрольна робота	Основна: [1; 2; 4]. Додаткова: [7; 24; 30; 36; 39; 46; 49]
<i>Тема 8.</i> Становлення національних держав та їх господарство періоду вільної конкуренції (XVII – перша половина XIX ст.)	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою, підготовка до <i>колоквіуму</i> 1	4	Презентація результатів, <i>колоквіум</i>	Основна: [1; 5]. Додаткова: [7; 10; 19; 21; 23; 24]
Усього за змістовим модулем 1		30		

1	2	3	4	5
Змістовий модуль 2. Прийняття господарських рішень в умовах ризику				
<i>Тема 9.</i> Основні тенденції світового господарського розвитку в останній третині XIX ст.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. <i>Есе</i> на тему "Промисловий переворот в Україні та Росії"	3	Перевірка есе	Основна: [1; 3; 5; 6]. Додаткова: [7; 10; 23; 24; 27; 33; 40]
<i>Тема 10.</i> Особливості господарського розвитку країн європейської цивілізації періоду монополістичної конкуренції (друга половина XIX – початок XX ст.)	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	3	Доклад з презентацією	Основна: [2; 3; 5]. Додаткова: [7; 11; 23; 30; 36; 45; 46; 49]
<i>Тема 11.</i> Особливості формування ринкового господарства Японії (XVIII – перша половина XX ст.)	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою, підготовка по експрес-опитування	3	Експрес-опитування	Основна: [1; 2]. Додаткова: [7; 20; 27; 56; 58]
<i>Тема 12.</i> Формування та розвиток ринкового господарства країн європейської цивілізації у міжвоєнний період (1919 – 1939 рр.)	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	7	Тестова контрольна робота	Основна: [2; 3; 6]. Додаткова: [7; 30; 31; 36; 49; 52; 53]

Закінчення табл. 6.1

1	2	3	4	5
<i>Тема 13.</i> Основні тенденції господарського розвитку та моделі трансформації економічних систем країн європейської цивілізації в другій половині ХХ ст.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, підготовка до <i>колоквіуму</i>	7	Презентація результатів	Основна: [2; 5] Додаткова: [7; 15; 25; 30; 31; 38; 50; 55; 58]
<i>Тема 14.</i> Світове господарство в кінці ХХ – на початку ХХІ ст.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, підготовка до <i>колоквіуму</i>	4	Презентація результатів, <i>колоквіум</i>	Основна: [2 – 5]. Додаткова: [7; 9; 31; 36; 42; 43; 51]
Усього за змістовим модулем 2		30		
Залік		4		
Усього за модулем		60		

6.1. Есе

Для опанування матеріалу дисципліни "Економічної історії" окрім лекційних та семінарських занять, тобто аудиторної роботи, значну увагу необхідно приділяти такому виду самостійної роботи, як написання есе.

Есе – це самостійна творча робота студента із запропонованих тем, яка виконується як домашня, позааудиторна робота. Мета написання есе – виявити вміння самостійно висловлювати думку, засновану на використаних джерелах з певної тематики.

Есе припускає вираження автором своєї точки зору, особистої суб'єктивної оцінки предмета міркування, дає можливість нестандартного (творчого), оригінального висвітлення матеріалу. Тому мають бути використані роботи не менш як трьох-чотирьох авторів. Причому студент має навести точки зору як "за", так і "проти".

Внутрішня структура есе може бути довільною, рекомендується така структура: чіткий виклад суті поставленої проблеми, самостійно проведений аналіз цієї проблеми з використанням концепцій і

аналітичного інструментарію, розглянутого в рамках дисципліни, висновки, що узагальнюють авторську позицію з поставленої проблеми. Оскільки есе – це мала форма письмової роботи, необов'язковим, але бажаним, є повторення висновків в кінці.

Якість будь-якого есе залежить від трьох взаємозалежних складових, таких як: а) вихідний матеріал, що буде використаний (конспекти прочитаної літератури, лекції, записи результатів дискусій, власні міркування й накопичений досвід по даній проблемі);

б) якість обробки наявного вихідного матеріалу (його організація, аргументація й доводи);

в) аргументація (наскільки точно вона співвідноситься з проблемами, що розглядаються в есе).

Обсяг – 5 – 7 сторінок (шрифт – 14; інтервал – 1,3, поля: ліве – 30 мм, інші – 20 мм.) При виконанні завдання необхідно дотримуватися нормативно встановлених правил оформлення тексту, таблиць, формул, розрахунків, схем, малюнків.

Тематика есе

1. Предмет, метод та завдання дисципліни.
2. Місце та роль економічної історії в системі економіко-теоретичних знань.
3. Типи стародавніх цивілізацій.
4. Господарство та соціально-економічні відносини у країнах Стародавнього Сходу та країнах античного світу.
5. Форми і характер землеволодіння та соціально-економічні відносини в епоху Середньовіччя.
6. Мануфактурний період світової економіки та перехід до індустріального суспільства.
7. Економічний розвиток країн Західної Європи і США в епоху вільної конкуренції.
8. Економіка українських земель у XVII-XVIII ст.
9. Чумацькі промисли як основне джерело первісного нагромадження капіталу в Україні.
10. Господарство Запорізької Січі.
11. Ярмарки України, їх роль у розвитку торгівлі (початок – середина XIX ст.).

12. Економічний розвиток України в період промислового перевороту.
13. Прогрес науки, техніки і технології виробництва в другій половині XIX – на початку XX ст.: технічна революція, її наслідки.
14. Структурні зміни в економіці провідних країн світу протягом останньої третини XIX – на поч. XX ст.
15. Монополістичні об'єднання, їх основні форми.
16. Промисловий переворот у Східній Україні: хід, етапи, особливості.
17. Аграрні реформи сер. XIX ст. та їхній вплив на економічний розвиток України.
18. Індустріалізація в Україні. Монополії, біржі, акціонерні товариства (кінець XIX – поч. XX ст.).
19. Столипінська аграрна реформа та її здійснення в Україні.
20. Проблеми реалізації програм економічного розвитку в міжвоєнний період (1918 – 1939 рр.).
21. Причини та наслідки мілітаризації економіки в 30-х рр. XX ст.
22. Сутність репараційних планів Ч. Дауеса та О. Юнга. Їх причини та наслідки.
23. Економічний розвиток західноукраїнських земель у 20 – 30-х рр. XX ст.
24. Зародження і розвиток кооперативного руху в Україні.
25. Економічні експерименти більшовиків в Україні: "воєнний комунізм" та НЕП.
26. Колективізація сільського господарства та її наслідки в Україні.
27. Стан економіки України в роки Другої світової війни та повоєнної відбудови.
28. Україна в умовах кризи радянської тоталітарної системи і спроб її модернізації.
29. Теоретична система та економічна програма Дж. М. Кейнса.
30. Теорія, політика і практика державного регулювання економіки.
31. Стан економіки України у роки Другої світової війни та роки повоєнної відбудови.
32. Економічні перетворення і реформи у країнах світу після Другої світової війни (1945 – 1960-ті рр.).
33. Причини і форми застійних явищ в економічному житті 70-х – першій половині 80-х років XX ст.

34. Новий етап господарського реформування у країнах світу (1970 – 1990 рр.).
35. Економіка незалежної України в 90-ті р. ХХ.ст.
36. Проблеми і труднощі економічного розвитку України на сучасному етапі.
37. Сучасні концепції щодо стабілізації економічного стану України.
38. Динаміка та структурні зміни світового господарського розвитку другої половини ХХ ст.
39. Інтеграція та економічне суперництво в сучасному світі.
40. Спільний ринок – Європейський Союз.
41. Економічний розвиток "нових індустріальних держав".
42. Глобалізаційні процеси в світовій економіці та їхні наслідки.
43. Роль та значення окремих країн та регіонів у світовій економіці.
44. Західна Європа у світовій економіці.
45. США у світовій економіці.
46. Загальна характеристика економіки перехідних суспільств та країн, що розвиваються.
47. Нові індустріальні країни в системі світового господарства.
48. Економічний розвиток провідних країн в умовах глобалізації міжнародних відносин.
49. Місце України у світовому господарстві, необхідність та умови її інтеграції у сучасну міжнародну економічну систему.

6.2. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Предмет і метод економічної історії як навчальної дисципліни

1. Яку роль відіграє "Економічна історія" в системі вищої економічної освіти?
2. Охарактеризуйте взаємозв'язок "Економічної історії" з іншими науками.
3. Що є предметом вивчення " Економічної історії"?
4. Сформулюйте цілі і завдання, які стоять перед курсом "Економічної історії". Які особисті цілі ви ставите перед собою, починаючи його вивчення?

5. На які методи дослідження спирається "Економічна історія"? Які спеціальні методологічні підходи застосовуються для її вивчення?

6. Назвіть основні критерії періодизації дисципліни "Економічної історії".

Тема 2. Господарський розвиток первісного суспільства на етапі ранніх цивілізацій (до VIII ст. до н. е.)

1. Назвіть основні риси господарства первісного суспільства.

2. Коли відбулася неолітична революція?

3. Які найважливіші соціально-економічні причини переходу до виробляючого господарства?

4. Назвіть причини занепаду та загибелі первісної господарської системи.

Тема 3. Загальна характеристика та шляхи формування господарств східної та західної цивілізацій (VIII – II ст. до н. е.)

1. Визначте особливості східного рабства.

2. Назвіть особливості рабства і розвитку господарства у Стародавньому Римі.

3. Назвіть типи стародавніх цивілізацій.

4. Які загальні закономірності економічного розвитку держав Стародавнього Сходу?

Тема 4. Основні напрямки господарського розвитку країн східної цивілізації в "осьовий час"

1. Назвіть типи стародавніх цивілізацій.

2. Етапи розвитку суспільства (К. Ясперс).

3. Назвіть характерні риси господарств Стародавнього Сходу.

Тема 5. Господарство країн європейської цивілізації в період її формування (VIII ст. до н. е. – V ст. н. е.)

1. Назвіть етапи еволюції античної системи господарства у Стародавній Греції.

2. Назвіть етапи еволюції рабовласницького способу виробництва у Стародавньому Римі.
3. Охарактеризуйте римський колонат.
4. Які економічні причини занепаду Стародавнього Риму?

Тема 6. Середньовічне господарство країн європейської цивілізації (V – XV ст.)

1. Назвіть основні риси та етапи розвитку феодального господарства.
2. Охарактеризуйте форми землеволодіння та соціально-економічні відносини в епоху Середньовіччя.
3. Комутація ренти, її причини та наслідки.
4. Феодальне місто, його економічна роль у становленні ринку.
5. Цеховий лад ремесла у середньовічній Європі.
6. Розвиток товарно-грошових відносин у Середньовічній Європі.
7. Особливості соціально-економічного устрою Київської Русі.
8. Економіка українських земель у XVII – XVIII ст.
9. Господарство Запорізької Січі.

Тема 7. Зародження ринкової економіки та її інститутів у країнах європейської цивілізації (XVI – перша половина XVII ст.)

1. Охарактеризуйте процес первісного накопичення капіталу, його джерела, методи та результати.
2. Визначте особливості мануфактурного періоду у розвитку промисловості країн Західної Європи.
3. Що ви знаєте про мануфактури та їх типи?
4. Охарактеризуйте передумови наслідки ВГО.
5. Проаналізуйте особливості мануфактурного періоду української промисловості.
6. Внутрішня і зовнішня торгівля. Формування українського національного ринку (XVI – XVIII ст.)

Тема 8. Становлення національних держав та їх господарство періоду вільної конкуренції (XVII – перша половина XIX ст.)

1. У чому полягає сутність промислового перевороту? Визначте його особливості у провідних країнах світу.
2. Охарактеризуйте основний зміст процесу індустріалізації та його наслідки.

3. Наведіть порівняльну характеристику особливостей та періодизації процесу індустріалізації XIX – поч. XX ст. у провідних країнах світу та в Україні.

4. "Пруський" та "американський" шляхи розвитку капіталізму в сільському господарстві.

Тема 9. Основні тенденції світового господарського розвитку в останній третині XIX ст.

1. Найважливіші наукові відкриття, винаходи та технологічні нововведення в останній третині XIX ст.

2. Монополії. Основні види монополій.

3. Вивіз капіталу.

Тема 10. Особливості господарського розвитку країн європейської цивілізації періоду монополістичної конкуренції (друга половина XIX – початок XX ст.)

1. Господарство провідних країн світу в другій половині XIX – на початку XX ст.

2. Господарство України в другій половині XIX – на початку XX ст.

3. Які наслідки здійснення століпінської аграрної реформи в Україні?

Тема 11. Особливості формування ринкового господарства Японії (XVIII-перша половина XX ст.)

1. Революція Мейдзі в Японії.

2. Промисловий переворот в Японії, його особливості та основні етапи.

3. Японія. Військово-феодалний монополізм.

4. Становлення індустріального суспільства в Японії.

Тема 12. Формування та розвиток ринкового господарства країн європейської цивілізації у міжвоєнний період (1919 – 1939 рр.)

1. Проаналізуйте економічні наслідки Першої світової війни. Як вони вплинули на стабілізацію світового господарства?

2. Охарактеризуйте особливості протікання світової економічної кризи 1929 – 1933 рр. у провідних країнах світу.

3. Економічний експеримент більшовиків в Україні: "воєнний комунізм" та НЕП.
4. Сталінська індустріалізація в Україні: хід, особливості, наслідки.
5. Колективізація сільського господарства та її наслідки в Україні.

Тема 13. Основні тенденції господарського розвитку та моделі трансформації економічних систем країн європейської цивілізації в другій половині ХХ ст.

1. Економічні підсумки другої світової війни.
2. План Маршалла, його причини та наслідки.
3. "Економічне диво" в Німеччині у 50 – 60-х рр. ХХ ст.
4. "Економічне диво" в Японії у 50 – 60-х рр. ХХ ст.
5. Охарактеризуйте основні причини, сутність та наслідки світових інтеграційних процесів у ХХ ст.
6. Спільний ринок – Європейський Союз.
7. Як відбувались економічні реформи 50 – 60-х рр. ХХ ст. в Україні? Вкажіть наслідки.
8. Спроби реформування української економіки в 60 – 80-ті р. ХХ ст. та причини їх невдач.
9. Охарактеризуйте господарство України у 70-х – першій половині 80-х рр.

Тема 14. Світове господарство в кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

1. Охарактеризуйте особливості глобалізаційних процесів в світовій економіці.
2. Чотири центри світового господарства, їх взаємовідносини на сучасному етапі.
3. Визначте особливості розвитку господарства країн з перехідною економікою.
4. Визначте особливості розвитку господарства країн, що розвиваються.
5. Економічний розвиток нових індустріальних країн.
6. Охарактеризуйте господарство України у 70-х – першій половині 80-х рр.
7. Які шляхи реформування української економіки в перші роки незалежності.
8. Визначте роль і місце України в світовому економічному розвитку.

7. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль, тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

- а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:
консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);
- б) за засвоєнням практичного матеріалу:
консультації індивідуальні та групові;
- в) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу:
індивідуальне здавання виконаних робіт.

8. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 8.1 і 8.2).

Таблиця 8.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
<i>Тема 1.</i> Предмет, метод економічної історії як навчальної дисципліни	Лекція проблемного характеру з питання "Предмет, метод та завдання економічної історії. Критерії періодизації дисципліни", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу

1	2
<i>Тема 2.</i> Господарський розвиток первісного суспільства на етапі ранніх цивілізацій (до VIII ст. до н. е.)	Міні-лекція з питання "Громада як головна господарська форма первісної доби", банки візуального супроводу
<i>Тема 3.</i> Загальна характеристика та шляхи формування господарств східної та західної цивілізацій(VIII-II ст. до н. е.)	Лекція проблемного характеру з питання "Рабовласницький спосіб виробництва, типи його організації: східне та античне рабство", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 4.</i> . Основні напрямки господарського розвитку країн східної цивілізації в "осьовий час"	Міні-лекція з питання "Особливості розвитку економіки країн Стародавнього Сходу", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 5.</i> Господарство країн європейської цивілізації в період її формування (VIII ст. до н. е. – V ст. н. е.)	Лекція проблемного характеру з питання "Економічні причини занепаду античного рабовласницького суспільства", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 6.</i> Середньовічне господарство країн європейської цивілізації (V – XV ст. ст.)	Лекція проблемного характеру з питання "Економічні причини занепаду античного рабовласницького суспільства"
<i>Тема 7.</i> Зародження ринкової економіки та її інститутів у країнах європейської цивілізації (XVI – перша половина XVII ст.)	Міні-лекція з питання "Становлення та періоди розвитку феодалної системи господарства, загальні риси", банки візуального супроводу
<i>Тема 8.</i> Становлення національних держав та їх господарство періоду вільної конкуренції (XVII – перша половина XIX ст.)	Міні-лекція з питання "Первісне нагромадження капіталу та розвиток мануфактурного виробництва в Європі", банки візуального супроводу
<i>Тема 9.</i> Основні тенденції світового господарського розвитку в останній третині XIX ст.	"Лекція проблемного характеру з питання" Промисловий переворот в Україні, робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 10.</i> Особливості господарського розвитку країн європейської цивілізації періоду монополістичної конкуренції (друга половина XIX – початок XX ст.)	Міні-лекція з питання "Господарство України в другій половині XIX – поч. XX ст.", банки візуального супроводу
<i>Тема 11.</i> Особливості формування ринкового господарства Японії (XVIII-перша половина XX ст.)	Міні-лекція з питання "Становлення індустріального суспільства в Японії", банки візуального супроводу

1	2
<i>Тема 12.</i> Формування та розвиток ринкового господарства країн європейської цивілізації у міжвоєнний період (1919 – 1939 рр.)	Лекція проблемного характеру з питання "Становлення різних систем регульованого капіталізму", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 13.</i> Основні тенденції господарського розвитку та моделі трансформації економічних систем країн європейської цивілізації в другій половині ХХ ст.	Міні-лекція з питання "Господарський розвиток України в повоєнний період та в 50 – 70-ті рр. ХХ ст.", банки візуального супроводу
<i>Тема 14.</i> Світове господарство в кінці ХХ – на початку ХХІ ст.	Міні-лекція з питання "Роль та значення окремих країн і регіонів у світовій економіці", банки візуального супроводу

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Вони проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше 10 – 15 хвилин і використовуються для того, щоб стисло донести нову інформацію до всіх слухачів. Міні-лекції часто застосовуються як час-

тини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією, щоб не втомлювати аудиторію. Тоді інформація надається по черзі кількома окремими сегментами, між якими застосовуються інші форми й методи навчання.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

Метод сценаріїв полягає в розробці ймовірних моделей поведінки та розвитку конкретних явищ у перспективі.

Банки візуального супроводу сприяють активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни за допомогою наочності.

Таблиця 8.2

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
1	2	3
Тема 3. Загальна характеристика та шляхи формування господарств східної та західної цивілізацій(VIII – II ст. до н. е.)	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Загальна характеристика та шляхи формування господарств східної та західної цивілізацій (VIII – II ст. до н. е.)"	Робота в малих групах, презентації

1	2	3
<i>Тема 7. Зародження ринкової економіки та її інститутів у країнах європейської цивілізації (XVI – перша половина XVII ст.)</i>	<i>Семінарське заняття. Тема: " Зародження ринкової економіки та її інститутів у країнах європейської цивілізації (XVI – перша половина XVII ст.) "</i>	Робота в малих групах, мозкові атаки, проблемне повідомлення та дисусія
<i>Тема 11. Особливості формування ринкового господарства Японії (XVIII-перша половина XX ст.)</i>	<i>Семінарське заняття. Тема: "Особливості формування ринкового господарства Японії (XVIII-перша половина XX ст.)"</i>	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 12. Формування та розвиток ринкового господарства країн європейської цивілізації у міжвоєнний період (1919 – 1939 рр.)</i>	<i>Лекція " Формування та розвиток ринкового господарства країн європейської цивілізації у міжвоєнний період (1919 – 1939 рр.)"</i>	Проблемна лекція. Тема"Становлення різних систем регульованого капіталізму", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 14. Світове господарство в кінці XX – на початку XXI ст.</i>	<i>Лекція "Світове господарство в кінці XX – на початку XXI ст." Семінарське заняття. Тема" Світове господарство в кінці XX – на початку XXI ст."</i>	Проблемна лекція "Роль та значення окремих країн і регіонів у світовій економіці", мозкові атаки, метод сценаріїв, презентації

9. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться відповідно до графіку навчального процесу.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

активна робота на лекційних заняттях;

активна участь у виконанні практичних завдань;

активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;

перевірка есе за заданою тематикою;

проведення поточного тестування;

проведення письмової контрольної роботи;

експрес-опитування.

Модульний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться у формі колоквиуму. **Колоквиум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. При оцінюванні індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Поточний тестовий контроль проводиться 4 рази за семестр. Тест включає запитання одиничного і множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни.

Письмова контрольна робота (колоквіум) проводиться 2 рази за семестр та включає практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістовного модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання есе (10 балів) є:

здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань;

вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;

логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

самостійність виконання роботи;

грамотність подачі матеріалу;

використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ;

оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення колоквіуму. Завдання

колоквіуму охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей (див. табл. 2.1).

Завданням колоквіуму є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу колоквіум оцінює рівень засвоєння студентом компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами. Кожне завдання складається із 1 теоретичного завдання та 12 тестів, які дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни і оцінюються відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, тобто не склав змістовий модуль, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету відповідно до встановленого терміну.

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60.

Результат вивчення дисципліни оцінюється в балах (максимальна кількість – 100 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 60 балів) і про- ставляється у відповідній графі *відомості обліку успішності*.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час колоквіуму 1 та 2, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: *"60 і більше балів – зараховано"*, *"59 і менше балів – не зараховано"* та заноситься у залікову *"Відомість обліку успішності"* навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів студент обов'язково здає залік після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймається рішення відповідно до чинного законодавства: "зараховано" –

студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо "не зараховано", тоді декан факультету пропонує студенту повторне вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

Приклад модульного завдання

ПІДСУМКОВИЙ КОЛОКВІУМУ № 1
(ЗА ТЕМАМИ 1 – 8)

Варіант 1

Завдання 1.

Охарактеризуйте первісне нагромадження капіталу, його джерела, методи та результати.

Завдання 2. Тестові завдання

1. "Неолітична революція" – це:

- а) відкриття вогню;
- б) поява ремесла;
- в) перехід від привласнюючого господарства до відтворюючого;
- г) перехід від відтворюючого господарства до привласнюючого.

2. Через епоху первіснообщинного устрою пройшли:

- а) усі країни світу;
- б) тільки країни Західної Європи;
- в) тільки країни Західної Європи і США;
- г) тільки ті країни, у яких етап середньовіччя мав місце після рабовласницького суспільства.

3. Загальноприйнята періодизація економічної історії – це:

- а) та, що відповідає інформаційному підходу;
- б) та, що відповідає цивілізаційному підходу;
- в) правильні відповіді а, б, г;
- г) давня історія – середньовіччя, – нова історія, – новітня історія.

4. Боротьба середньовічних міст за місцеве самоврядування має назву:

- а) комутація ренти;
- б) комунальна революція;

- в) ганзейська спілка;
- г) первісне накопичення капіталу.

5. Що вивчає економічна історія:

- а) економіку підприємництва і принципи організації господарських систем;
- б) історичний розвиток конкретних форм суспільного виробництва на прикладі окремих країн у різні епохи;
- в) набір правил, які дозволяють здійснити правильний вибір раціональної економічної поведінки господарчого суб'єкта;
- г) господарчу діяльність різних країн, розвиток їх продуктивних сил, зміну способів виробництва?

6. Що відбувалося в процесі "огородження":

- а) на місці селянських наділів планувалося спорудження вугільних шахт і рудників, оскільки видобуток корисних копалин ставав для Англії все більш актуальним;
- б) на місці селянських наділів створювались пасовиська для овець, адже торгівля шерстю в той час ставала високодохідною;
- в) внаслідок підвищення цін на землю феодали почали відбирати її у селян і продавати;
- г) правильної відповіді немає.

7. Ознаками розпаду родового строю є:

- а) поява майнової нерівності;
- б) відкриття металу – міді та бронзи;
- в) поступове приручення тварин;
- г) розвиток землеробства.

8. Індивідуальна приватна спадкова власність на землю – це:

- а) алод;
- б) феоде;
- в) бенефіцій;
- г) марка.

9. Стадія капіталістичного способу виробництва, яка є історичним процесом відокремлення безпосереднього виробника від засобів виробництва:

- а) промисловий капіталізм;
- б) монополістичний капіталізм;
- в) первісне нагромадження капіталу;
- г) спекулятивний капіталізм.

10. Ганзейська спілка об'єднувала:

- а) мореплавців;
- б) купців;
- в) суднобудівників;
- г) ремісників.

11. Що є об'єктом вивчення економічної історії:

- а) історія зародження, становлення та розвитку економічних процесів і явищ;
- б) економічні передумови та наслідки різних історичних подій;
- в) еволюція способів виробництва;
- г) історія різних економічних процесів?

12. Античні поліси поділяють на два типи:

- а) аграрний і рабський;
- б) торговий і ремісний;
- в) аграрний і торгово-ремісний;
- г) натуральний і товарно-грошовий.

Оцінювання підсумкового колоквиуму проводиться за такими **критеріями**:

Завдання 1 (діагностичне) – 9 балів

1 – вірність визначень основних понять, категорій та законів

1,5 – логічність, послідовність викладення матеріалу

1,5 – повнота викладення матеріалу

0,9 – точне визначення дати (0,45 – якщо визначено тільки період)

2,0 – застосування при відповіді додаткової наукової та навчальної літератури

2,0 – обґрунтовані висновки, що передбачають визначення не тільки основних результатів будь-яких явищ та процесів, а й причин, які їх викликали

0,1 – охайність виконання завдання.

Завдання 2(стереотипне) — 6 балів (кожна правильна відповідь – 0,5 бала).

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 10.1.

Таблиця 10.1

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Форми навчання		Рівень сформованості компетентностей			
					Форми контролю	Макс. бал		
1	2	3	4		5	6		
Змістовий модуль 1. Становлення ринкової економіки								
Знання, вміння та навички щодо визначення особливостей формування та розвитку ринкової економіки та основних в даний історичний період	Здатність застосовувати загальнонаукові та спеціальні методи дослідження економічної історії	2	Ауд.	1	Лекція	ТЕМА 1. Предмет і метод економічної історії як навчальної дисципліни	Робота на лекції	0,25
				1	Практичне заняття	Опанування метою, завданнями та функціями економічної історії. Дослідження критеріїв періодизації курсу	Активна участь в обговоренні питань теми	1
		2	СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; засвоєння методологічних підходів та критеріїв до періодизації економічної історії; розуміння її актуальності і ролі у підготовці сучасних фахівців	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь)	1
				Ауд.	1	Лекція	ТЕМА 2. Господарський розвиток первісного суспільства на етапі ранніх цивілізацій (до VIII ст. до н. е.)	Робота на лекції
		2	СРС		1	Практичне заняття	Опанування основних рис господарського розвитку первісної доби; вивчення господарського розвитку первісної доби на території України.	Активна участь в обговоренні питань теми
				2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; виявлення особливостей основних етапів еволюції первісного суспільства; розуміння причин розпаду первісної доби	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь)	1
	Здатність аналізувати фази еволюції та варіації розвитку рабовласницького господарства; виявляти причини занепаду та загибелі рабовласницької системи	3	Ауд.	1	Лекція	ТЕМА 3. Загальна характеристика та шляхи формування господарств східної та західної цивілізації (VIII – II ст. до н. е.)	Робота на лекції	0,25
				4	СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; засвоєння основних закономірностей розвитку господарства.
		3	Ауд.			1	Лекція	ТЕМА 4. Основні напрямки господарського розвитку країн східної цивілізації в "осьовий час"
				4	СРС	1	Практичне заняття	Типи стародавніх цивілізацій. К. Ясперс: етапи розвитку суспільства, "осьовий час". Загальні закономірності економічного розвитку держав Стародавнього Сходу
		2	Підготовка до занять			Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; закріплення знань щодо основних закономірностей розвитку господарства країн Стародавнього Сходу	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь)	1

Продовження табл. 10.1

1	2	3	4	5	6				
Здатність давати науково-обґрунтовану оцінку господарств східної та західної цивілізації; аргументовано робити висновки щодо економічних процесів у країнах стародавнього Сходу та античних країнах; розуміти загальні тенденції розвитку господарства країн європейської цивілізації	4	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 5. Господарство країн європейської цивілізації в період її формування (VIII ст. до н. е. – V ст. н. е.)	Робота на лекції	1		
			2	Практичне заняття	ТЕМА 3. Загальна характеристика та шляхи формування господарств східної та західної цивілізації (VIII – II ст. до н. е.). Опанування особливостей господарства країн Стародавнього Сходу та античних країн. Типи організації рабства. Господарсько-технічні досягнення держав Стародавнього Сходу та античних держав.	Активна участь в обговоренні питань теми	1		
					ТЕМА 4. Основні напрямки господарського розвитку країн східної цивілізації в "осьовий час". Типи стародавніх цивілізацій. К. Ясперс: етапи розвитку суспільства, "осьовий час". Загальні закономірності економічного розвитку держав Стародавнього Сходу.	Тести з поточної лекції	2		
		5	СРС	3	Підготовка до занять	ТЕМА 5. Господарство країн європейської цивілізації в період її формування (VIII ст. до н. е. – V ст. н. е.) Розгляд основних етапів формування та розвитку античної системи у Стародавньої Греції та Стародавньому Римі. Криза рабовласницької економіки, її причини. Зародження феодальних відносин	Активна участь в обговоренні питань теми	1	
				3	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; засвоєння особливостей формування та етапів розвитку античної системи господарства у Стародавньої Греції та Стародавньому Римі	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь)	3	
		Здатність давати науково-обґрунтовану оцінку основних етапів розвитку феодального господарства у країнах Західної Європи; виявляти причини розпаду феодальної системи	6 · 7	Ауд.	4	Лекція	ТЕМА 6. Середньовічне господарство країн європейської цивілізації (V – XV ст.)	Робота на лекції	1
					2	Практичне заняття	Етапи розвитку феодального господарства та його основні риси. Еволюція форм феодального землеволодіння. Феодальна рента і її види. Розвиток товарно-грошових відносин і зародження капіталістичного виробництва	Активна участь в обговоренні питань теми	2
							Експрес-опитування	2	
				Доклад з презентацією			4		
				СРС	8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; засвоєння особливостей розвитку феодального господарства; виявлення характерних рис етапів розвитку феодального господарства	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь)	3
8	Лекція				ТЕМА 7. Зародження ринкової економіки та її інститутів у країнах європейської цивілізації (XVI – перша половина XVII ст.)	Робота на лекції	0,5		
					Опанування передумов та наслідків ВГВ; виявлення сутності первісного нагромадження капіталу, та особливостей розвитку мануфактурного виробництва в Європі. Типи мануфактури. Зародження та розвиток мануфактурного виробництва в Україні	Активна участь в обговоренні питань теми	2		
8	Ауд.	1	Практичне заняття		Тести з поточної теми	2			

Продовження табл. 10.1

1	2	3	4	5	6		
		CPC	4 Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; виявлення передумов та економічних наслідків ВГВ, засвоєння сутності ПНК, особливостей розвитку мануфактурного виробництва в Європі та в Україні	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь)	2	
Здатність аналізувати причини та наслідки промислового перевороту у Англії, США, Франції, Німеччині; Східній Україні; робити порівняльний аналіз соціально-економічних реформ у Східній та Західній Україні; давати науково обґрунтовані оцінки досягнення економічного розвитку України.	9	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 8. Становлення національних держав та їх господарство періоду вільної конкуренції (XII – перша половина XIX ст.). Колоквіум за змістовим модулем №1 за темами 1 – 8	Робота на лекції	0,5
			1		Опанування передумов промислової революції, виявлення її сутності. Особливості промислового перевороту у Англії, США, Франції, Німеччині, Промисловий переворот в Україні. Міжнародний поділ праці.		
		CPC	3	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; закріплення знань щодо розвитку господарства Англії, США, Франції, Німеччини, процес індустріалізації та промисловий переворот у цих країнах., етапи та особливості промислового перевороту в Україні	Колоквіум за змістовим модулем 1	15
Змістовий модуль 2. Розвиток ринкової економіки у другій половині XIX – на початку XXI ст.						49	
Здатність аналізувати тенденції та рівень економічного розвитку світового господарства в останній третині XIX ст. робити порівняльний аналіз шляхів виходу зі світової економічної кризи провідних країн світу	10	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 9. Основні тенденції світового господарського розвитку в останній третині XIX ст.	Робота на лекції	0,5
			1	Практичне заняття	Опанування найважливіших структурних змін в економіці окремих країн та продуктивних сил при переході від капіталізму "епохи вільної конкуренції" до монополістичного. Передумови створення монополій та їх основні форми	Активна участь в обговоренні питань теми Доклад з презентацією	2 4
		CPC	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; засвоєння особливостей світового господарства при переході від капіталізму "епохи вільної конкуренції" до монополістичного	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь)	3
Здатність робити порівняльний аналіз розвитку країн Європи періоду монополістичної конкуренції та коментувати соціально-економічні процеси, що відбувалися у світовій економіці в другій половині XIX – на початку XX ст.	11 12	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 10. Особливості господарського розвитку країн європейської цивілізації періоду монополістичної конкуренції (друга половина XIX - початок XX ст.)	Робота на лекції	0,5
			1	Практичне заняття	Опанування особливостей господарства провідних країн світу в другій половині XIX – на початку XX ст. Господарство України у другій половині XIX – на початку XX ст.	Активна участь в обговоренні питань теми	1
		CPC	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; засвоєння особливостей розвитку національних економік країн Західної Європи та США в системі світового господарства під впливом технічної революції	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь)	2

Закінчення табл. 10.1

1		2	3	4		5	6	
	Здатність визначати і аналізувати тенденції і напрями економічного розвитку Японії в період кінця XIX – початку XX ст.	1 2	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 11. Особливості формування ринкового господарства Японії (XVIII – перша половина XX ст.)	Робота на лекції	0,5
				1	Практичне заняття	Опанування відмінностей феодального господарства Японії. Революція Мейдзі. Промисловий переворот Початок монополізації економіки	Активна участь в обговоренні питань теми Тести з поточної теми	1 2
				3	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; засвоєння особливостей розвитку феодального господарства Японії	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь)	2
Знання, вміння та навички щодо визначення особливостей економічного розвитку України у XX – початку XXI ст.	Здатність визначати і аналізувати тенденції розвитку світової економіки після Першої світової війни та у міжвоєнний період; аналіз особливостей проведення Великого економічного експерименту; робити порівняльний аналіз шляхів виходу зі світової економічної кризи провідних країн світу	1 3 1 1 4	Ауд.	4	Лекція	ТЕМА 12. Формування та розвиток ринкового господарства країн європейської цивілізації у міжвоєнний період (1919 – 1939 рр.)	Робота на лекції	1
				1	Практичне заняття	Економічні передумови та наслідки Першої світової війни. Плани Ч. Дауеса та О. Юнга. Становлення систем регульованого капіталізму. Опанування особливостей проведення політики "воєнного комунізму" та НЕПу в Україні	Активна участь в обговоренні питань теми Експрес-опитування. Тести з поточної теми	2 2 2
				3	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; розгляд економічної ситуації в світі після Першої світової війни, засвоєння особливостей економічного розвитку України в умовах радянської економічної системи	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь)	3
Здатність аналізувати тенденції та рівень розвитку України в умовах радянської економічної системи; давати обґрунтовані оцінки економічним процесам, що відбувалися у цей період	1 5 1 6	Ауд.	4	Лекція	ТЕМА 13. Основні тенденції господарського розвитку та моделі трансформації економічних систем країн європейської цивілізації в другій половині XX ст.	Робота на лекції	1	
			2	Практичне заняття	Опанування особливостей розвитку світового господарства після Другої світової війни. План Маршалла. Тенденції розвитку провідних країн світу. Господарський розвиток економіки України в 50 – 70-ті рр. XX ст.; розгляд реалій та розвитку України в 80-ті рр. XX ст.	Активна участь в обговоренні питань теми	2	
			8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою; засвоєння особливостей розвитку провідних країн світу та реформування господарської системи в Україні	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь)	3	
Вміти визначати та аналізувати тенденції і напрями економічного розвитку України у 90-ті рр. XX ст. – на початку XXI ст., давати науково обґрунтовані оцінки економічним процесам, що відбувалися у країнах, що розвиваються	1 7	Ауд.	2	Лекція	Тема 14. Світове господарство кінця XX – початку XXI ст. КОЛОКВІУМ за ЗМІСТОВИМ МОДУЛЕМ 2 за темами 9 –14	Робота на лекції	0,5	
			4	СРС	Пошук, підбір та огляд навчально-методичної та наукової літератури за заданою тематикою, вивчення динаміки розвитку світового господарства, посилення інтернаціональної діяльності та участі України в світовому економічному розвитку	Колоквіум за змістовим модулем 2	15	
ВСЬОГО годин 108		Загальна максимальна кількість балів по дисципліні					100	

Таблиця 10.2

Розподіл балів за формами та методами навчання

Теми змістовного модуля		Робота на лекції	Активна участь в обговоренні питань теми	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь)	Презентація	Експрес-опитування	Тести з поточної теми	Колоквіуми	Σ
1		2	3	4	5	6	7	8	9
ЗМ 1	Тема 1. Предмет і метод економічної історії як навчальної дисципліни	0,5	1	1		2			2,5
	Тема 2. Господарський розвиток первісного суспільства на етапі ранніх цивілізацій (до VIII ст. до н. е.)	0,5	1	1					2,5
	Тема 3. Загальна характеристика та шляхи формування господарств східної та західної цивілізації (VIII – II ст. до н. е.)	0,5	1	2		2			5,5
	Тема 4. Основні напрямки господарського розвитку країн східної цивілізації в "осьовий час"	0,5	1	2					3,5
	Тема 5. Господарство країн європейської цивілізації в період її формування (VIII ст. до н.е. – V ст. н. е.)	0,5	1	2	4		2		9,5
ЗМ 2	Тема 6. Середньовічне господарство країн європейської цивілізації (V – XV ст.)	0,5	1	2			2		
	ТЕМА 7. Зародження ринкової економіки та її інститутів у країнах європейської цивілізації (XVI – початок XVII ст.)	0,5	1	2					3,5
	Тема 8. Становлення національних держав та їх господарство періоду вільної конкуренції (XVII – перша половина XIX ст.)	0,5	1	2				15	20,5
	ТЕМА 9. Основні тенденції світового господарського розвитку в останній третині XIX ст.	0,5	1	1			2		4,5

Закінчення табл. 10.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	
ЗМІ 2	Тема 10. Особливості господарського розвитку країн європейської цивілізації періоду монополістичної конкуренції (друга половина XIX – початок XX ст.)	0,5	1	1	4		2		4,5
	Тема 11. Особливості формування ринкового господарства Японії (XVIII – перша половина XX ст.)	0,5	1	2					3,5
	Тема 12. Формування та розвиток ринкового господарства країн європейської цивілізації у міжвоєнний період (1919 – 1939 рр.)	1	2	2			2		7,0
	Тема 13. Основна тенденції господарського розвитку та моделі трансформації економічних систем країн європейської цивілізації в другій половині XX ст.	1	2	2					5,0
	Тема 14. Світове господарство в останній третині XX – початку XXI ст.	0,5	1	2				15	18,5
Σ	8	16	24	8	6	8	30	100	

Таблиця 10.3

Максимальний бал на тиждень

Теми змістовного модулю			Робота на лекції	Семинарські заняття	Перевірка домашніх завдань (усна доповідь)	Доклад з презентації	Експрес-опитування	Тести з поточної теми	Колоквіуми	Σ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ЗМІ 1	Тема 1	2 тиждень	0,25	2	2					4,25
	Тема 2	2 тиждень	0,25							0,25
	Тема 3	3 тиждень	0,25		2		2			4,25
	Тема 4	3 тиждень	0,25							0,25
	Тема 5	4 тиждень		0,5	2	3			2	
5 тиждень			0,5							0,5

Закінчення табл. 10.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
	Тема 6	6 тиждень	0,5	2	3	4	2			11,5	
		7 тиждень	0,5							0,5	
ЗМ 2	Тема 7	8 тиждень	0,5	2	2			2		6,5	
	Тема 8	9 тиждень	0,5						15	15,5	
	Тема 9	10 тиждень	0,5	2	3	4				9,5	
	Тема 10	11 тиждень	0,5							0,5	
	Тема 11	12 тиждень	0,5	2	3			2		7,5	
	Тема 12	13 тиждень	0,5								0,5
		14 тиждень	0,5	2	3		2	2			9,5
	Тема 13	15 тиждень	0,5								0,5
		16 тиждень	0,5	2	3						5,5
	Тема 14	17 тиждень	0,5						15	15,5	
Σ			8	16	24	8	6	8	30	100	

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 10.4).

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

Таблиця 10.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

11. Рекомендована література

11.1. Основна

1. Економічна історія : навчальний посібник / Т. В. Ус, Т. Є. Калашник, І. Ф. Лісна та ін.. – Х. : Вид ХНЕУ, 2012. – 244 с.
2. Економічна історія України і світу : підручник / Б. Д. Лановик, З. М. Матисякевич, Р. М. Матейко. – 7-ме вид., випр. і доп. – К. : Вікар, 2005. – 486 с.
3. Курс економічної історії : навч. посібн. / за ред. С. І. Архієреєва, Н. Б. Решетняк. – Х., 2005. – 272 с.
4. Лановик Б. Д. Економічна історія : курс лекцій / Б. Д. Лановик, В. М. Лазарович. – 6-те вид.; стер. – К. : Вікар, 2006. – 405 с.
5. Тимошина Т. М. Экономическая история зарубежных стран : учебное пособие / под ред. проф. М. Н. Чепурина. – М. : Юридический Дом "Юсицифром", 2000. – 496 с.
6. Экономическая история зарубежных стран : учебн. пособ. / Н. И. Полетаева, В. И. Голубович, Л. Ф. Пашкевич и др. ; под ред. проф. В. И. Голубовича. – 4-е изд., доп. и перераб. – Мн. : Интер-прессервис; Экоперспектива, 2003. – 592 с.

11.2. Додаткова

7. Анчишин А. И. Наука, техника, экономика / А. И. Анчишин. – М. : Наука, 1986. – 352 с.
8. Аврех А. Я. Столыпин и судьбы реформ в России / А. Я. Аврех. – М. : Политиздат, 1991. – 285 с.
9. Боннар А. Греческая цивилизация / А. Боннар. – М., 1992. – 269 с.
10. Борисенко В. Курс української історії. З найдавніших часів до ХХ ст. / В. Борисенко. – К., 1996. – 616 с.
11. Бор М. З. История мировой экономики : конспект лекций / М. З. Бор. – М. : Изд. "Делоп Сервек", 1998. – 288 с.
12. Бродель Фернан. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм. XVI – XVIII ст. / Бродель Фернан. – К., 1995. – 417 с.
13. Волков Н. Структурные сдвиги в экономике США в 70 – 80-х годах. / Н. Волков. – М., 1989. – 128 с.

14. Всемирная история экономической мысли: В 6-ти т. МГУ им. М. В. Ломоносова / под ред. В. Н. Черковца и др. – М. : Мысль, 1987.
15. Ван дер Вее Г. История мировой экономики: 1945 – 1990 / Ван дер Вее Г. – М. : Наука, 1994. – 528 с.
16. Вонзанова Г. П. История экономики : учебн. пособ. / Г. П. Вонзанова. – М. : ИНФРА-М, 2001. – 232 с.
17. Гаврилюк О. Економічна інтеграція в сучасному світі / О. Гаврилюк, А. Румянцев. – К., 1991. – 400 с.
18. Дерев'янків Т. Промисловий переворот на Україні. Питання теорії та історії / Т. Дерев'янків. – К., 1975. – 569 с.
19. Заборовский Я. Очерки по истории аграрных отношений в Римской республике / Я. Заборовский. – Львов, 1985. – 123 с.
20. История Европы с древнейших времен до наших дней: В 8 т. / гл. ред. З. В. Удальцов. – М. : Наука, 1988.
21. История крестьянства в Европе: Эпоха феодализма: В 3 т. – М. : Наука, 1986.
22. История США: В 4 т. / ред. Г. Севастьянова. – М. : Наука, 1983.
23. История Франции: В 3 т. / ред. А. З. Манфред. – М. : Наука, 1972.
24. История мировой экономики : учебник для вузов / под ред. Г. Б. Поляка, А. Н. Марковой. – М. : ЮНИТИ, 1999. – 728 с.
25. История мировой экономики. Хозяйственные реформы 1920 – 1990 гг. : учебн. пособ. / А. Н. Маркова, А. С. Кривцова, А. С. Квасов и др. ; под ред. проф. А. Н. Марковой. – М. : Закон и право, ЮНИТИ, 1995. – 192 с.
26. Історія народного господарства Української РСР: В 3 т. – К., 1983.
27. История экономики : учебник / под общ. ред. О. Д. Кузнецовой, И. Н. Шапкина. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 384 с.
28. История экономики и экономической мысли : учебное пособие / под ред. В. М. Филатова. – "ИНЖЭК", 2012. – 328 с.
29. Карпинський І. Нові індустріальні країни. Хто вони? / І. Карпинський. – К., 1990. – 48 с.
30. Крандиевский С. Очерки по историографии экономической истории / С. Крандиевский. – Х., 1964. – 325 с.
31. Конотопов М. В. История экономики зарубежных стран : учебник для вузов / М. В. Конотопов, С. И. Сметанин. – М. : Изд. "Памотип", 2002. – 264 с.
32. Крижанівський О. Історія Стародавнього Сходу / О. Крижанівський. – К., 1996. – 594 с.

33. Лортикян Э. Л. Государство и рынок: очерки экономической истории Украины / Э. Л. Лортикян. – Х. : ООС "РИРЕГ", 1997. – 174 с.
34. Лортикян Э. Л. История экономики и экономической мысли Украины. Эволюция рыночной экономики / Э. Л. Лортикян. – Х. : Консум, 2004. – 360 с.
35. Лортикян Э. История экономических реформ: Мировой опыт второй половины XIX – XX вв. / Э. Лортикян. – Х. : Консум, 1999.– 458 с.
36. Ломакин В. Внешнеэкономическая политика Великобритании / В. Ломакин. – М. : Наука, 1988. – 123 с.
37. Мельник Л. Технічний переворот на Україні у XIX ст. / Л. Мельник. – К., 1972. – 418 с.
38. Мороз О. О. Аграрні реформи в Україні: теорія, історія, еволюція, парадигма : монографія / О. О. Мороз. – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2003. – 234 с.
39. Павленко Ю. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства : навч. посібн. / Ю. Павленко. – К., 1996. – 358 с.
40. Павловський С. А. Суспільство та економіка перехідного періоду: Шлях України / С. А. Павловський. – К. : Техніка, 1997. – 150 с.
41. Пахомов Ю. М. Національні економіки у глобальному конкурентному середовищі / Ю. М. Пахомов, Д. Г. Лук'яненко, Б. В. Губський. – К. : Україна, 1997. – 238 с.
42. Свиридов Н. Д. История экономики : методические указания / Н. Д. Свиридов, Р. А. Талгаш. – Л., ОАО "ЛОТ", 2001. – 94 с.
43. Теплицький В. П. Реформи 1861 р. і аграрні відносини на Україні (60 – 90-ті роки XIX ст.) / В. П. Теплицький. – К., 1959. – 310 с.
44. Терещенко Ю. Україна і європейський світ: Нарис історії від утворення Старокиївської держави до кінця XVI ст. / Ю. Терещенко. – К., 1982. – 289 с.
45. Тимошина Т. М. Экономическая история зарубежных стран : учебное пособие / Т. М. Тимошина ; под ред. проф. М. Н. Чепурина. – 3-е изд., стер. – М. : Юридический Дом "Юстицинформ", 2002. – 496 с.
46. Толмачева Р. П. Экономическая история: генезис рыночной экономики : учебник / Р. П. Толмачева. – М. : Торговая корпорация "Дашков и К", 2002. – 604 с.
47. Україна і світ: Історія господарства від первісної доби і перших цивілізацій до становлення індустріального суспільства : навч. посібн. / за ред. Б. Д. Лановика. – К., 1994. – 402 с.

48. Хисао Канамори. Япония – мировая экономическая держава / Хисао Канамори, Даюн Вада. – М. : Наука, 1986. – 294 с.
49. Ходзінський К. Г. Економічна історія України та провідних країн світу : навч. посібн. для студ. екон. навч. закладів / К. Г. Ходзінський, П. П. Мазурок. – 2-ге вид., випр. – Львів : Магнолія Плюс, 2006. – 150 с.
50. Царенко О. М. Економіка України і світу. Курс лекцій : навчальний посібник / О. М. Царенко, А. С. Захарчук. – Суми : Видавництво "Університетська книга", 2000. – 310 с.
51. Чайковський В. Економічна історія світу і України : навч. посібн. / В. Чайковський. – Тернопіль, 1997. – 636 с.
52. Черевко Ю. Экономические отношения в "треугольнике" Япония – новые индустриальные экономики Азии – США / Ю. Черевко, Н. Шевченко. – М., 1992. – 193 с.
53. Черкашина Н. К. Економічна історія : навчальний посібник / Н. К. Черкашина. – К. : ЦУЛ, 2003. – 196 с.
54. Эйдуc X. История Японии с древнейших времен до наших дней: Краткий очерк / X. Эйдуc. – М. : Наука, 1968. – 223 с.
55. Экономическая история: Исследования. Историография, полемика. – М. : Наука, 1992. – 223 с.
56. Япония: экономика, политика, история / отв. ред. Я. А. Певзнер, Д. В. Петров. – М. : Наука, 1989. – 274 с.
57. Ясперс К. Смысл и назначение истории / К. Ясперс ; пер. с нем. – 2-е изд. – М., 1994. – 527 с.

11.3. Інформаційні ресурси

58. Экономические науки. Основы экономических знаний [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://natecon.com/>.

11.4. Методичне забезпечення

59. Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни "Економічна історія" для студентів напряму підготовки "Економічна теорія" денної форми навчання/ укл. Т. В. Ус. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 44 с.
60. Свиридов Н.Д. "История экономики" : методические указания / Н. Д. Свиридов, Р. А. Талгаш. – Л., ОАО "ЛОТ", 2001. – 94 с.

Додатки

Додаток А
Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ" за Національною рамкою кваліфікацій України

57

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Предмет і метод економічної історії як навчальної дисципліни					
Проводити аналіз, визначати тенденції й напрями економічного розвитку в конкретно-історичні періоди.	Сутність поняття господарського розвитку, функції та методи економічної історії.	Знання мети, завдань економічної дисципліни критерії періодизації навчальної дисципліни	Визначати предмет навчальної дисципліни	Здатність визначати теоретичні основи економічної історії	Здатність відповідально аналізувати тенденції та рівень економічного розвитку країн у певні історичні періоди
Тема 2. Господарський розвиток первісного суспільства на етапі ранніх цивілізацій (до VIII ст. до н. е.)					
1. Аналізувати процеси господарювання первісних племен на території України.	Основні етапи господарського розвитку первісного суспільства	Знання причин та наслідків розпаду первісної господарської системи.	Визначати характерні риси господарства первісної доби та причини занепаду та загибелі	Здатність аналізувати сутність неолітичної революції та характерні риси громади	Аналізувати соціально-економічні причини переходу до виробляючого господарства

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Загальна характеристика та шляхи формування господарств східної та західної цивілізацій (VIII – II ст. до н. е.)					
Характеризувати рабовласницький спосіб виробництва	Знати особливості східного та античного рабства	Знання особливостей розвитку господарства Давньої Греції на Давнього Риму	Вміти порівнювати типи рабовласницького способу виробництва	Презентувати господарсько-технічні досягнення держав Стародавнього Сходу та античних держав	Виявляти особливості східного та античного рабства.
Тема 4. Основні напрямки господарського розвитку країн східної цивілізації в "осьовий час"					
Здатність аналізувати особливості розвитку економіки країн Стародавнього Сходу, досліджувати розвиток сільського господарства, ремесла, торгівлі в країнах східної цивілізації	Знати етапи розвитку суспільства	Знання загальних закономірностей економічного розвитку держав Стародавнього Сходу	Виявляти особливості рабства	Здатність визначати "осьовий час" (К. Ясперс)	Порівнювати розвиток господарств держав Стародавнього Сходу
Тема 5. Господарство країн європейської цивілізації в період її формування (VIII ст. до н.е. – V ст. н. е.)					
Здатність виявляти особливості етапів економічного розвитку античної системи господарства	Визначати поняття: антична система, колон, колонат	Здатність з'ясувати економічні причини занепаду античного рабовласницького суспільства	Порівнювати розвиток античної системи господарства у Стародавньої Греції та Стародавньому Римі	Презентувати формування античної системи	Самостійно робити висновки про економічні передумови і наслідки занепаду Римської імперії
Тема 6. Середньовічне господарство країн європейської цивілізації (V – XV ст.)					
Здатність характеризувати періоди розвитку феодальної системи господарства	Поняття феодальної ренти	Знати причини виникнення та вид форми феодального землевласництва.	Розрізняти форми феодального землеволодіння	Презентувати господарство Середньовіччя	Аналізувати розвиток товарно-грошових відносин, організацію торгових та купецьких гільдій.

1	2	3	4	5	6
Тема 7. Зародження ринкової економіки та її інститутів у країнах європейської цивілізації (XVI – перша половина XVII ст.)					
Здатність характеризувати зародження ринкової економіки у країнах європейської цивілізації	Сутність первісного нагромадження капіталу в Європі та Україні	Знання передумов та наслідків ПНК	Обґрунтовувати передумови на наслідки ВГВ, революцію цін	Презентувати особливості господарства періоду вільної конкуренції	Здатність характеризувати промисловий переворот в Україні та особливості його етапів
Тема 8. Становлення національних держав та їх господарство періоду вільної конкуренції (XVII – перша половина XIX ст.)					
Здатність аналізувати передумови та наслідки промислової революції	Визначення понять індустріалізація, промисловий переворот, міжнародний поділ праці	Знання передумови та наслідки промислової революції	Оцінювати особливості індустріалізації у країнах Західної Європи	Презентувати мануфактурний період в Європі та в Україні	Здатність оцінювати економічну, політичну та культурну ситуацію у Європі в 16 ст.
Тема 9. Основні тенденції світового господарського розвитку в останній третині XIX ст.					
Здатність виявляти основні тенденції розвитку світової економіки на початку XX ст.	Поняття "концентрація виробництва, централізація капіталу, монополія	Знання причин структурних змін в економіці, монополістичних утворень виникнення	Знати найважливіші наукові відкриття, винаходи та технологічні нововведення	Вміти характеризувати продуктивні сили при переході до монополістичного капіталізму	Здатність оцінювати наслідки прогресу техніки
Тема 10. Особливості господарського розвитку країн європейської цивілізації періоду монополістичної конкуренції (друга половина XIX – початок XX ст.)					
Визначити особливості господарського розвитку країн європейської цивілізації на початку XX ст.	Сутність та значущість технічної революції та її наслідків	Знання особливостей господарського розвитку окремих країн світу	Обґрунтовувати особливості реалізації Столипінської аграрної реформи	Вміти характеризувати Розвиток господарства країн європейської цивілізації на початку XX ст.	Здатність оцінювати наслідки індустріалізації на початку XX ст.

Закінчення додатка А

Закінчення табл. А.1

1	2	3	4	5	6
Тема 11. Особливості формування ринкового господарства Японії (XVIII – перша половина XX ст.)					
Визначати особливості структури економіки Японії на початку XX ст..	Поняття: революція Мейдзі, дзайбацу, дза	Знання особливостей феодального господарства та становлення індустріального господарства Японії	Аналізувати передумови та наслідки революції Мейдзі	Презентувати відмінності господарства Японії	Самостійно робити висновки про економічні передумови і наслідки промислового перевороту
Тема 12. Формування та розвиток ринкового господарства країн європейської цивілізації у міжвоєнний період (1919 – 1939 рр.)					
Визначати особливості формування та розвитку господарств країн європейської цивілізації у міжвоєнний період	Поняття: Велика депресія, Великий економічний експеримент, НЕП, політика "воєнного комунізму", індустріалізація, колективізація	Знання економічних передумов та наслідків Першої світової війни, особливостей різних систем регульованого капіталізму наслідків Першої світової війни	Здійснювати оцінку наслідків Першої світової війни, вплив світової економічної кризи на економіку України Визначати	Презентувати формування ринкового господарства США, Англії, Франції, Німеччини.	Самостійно робити висновки про економічний розвиток України з 1919 по 1939 рр.
Тема 13. Основні тенденції господарського розвитку та моделі трансформації економічних систем країн європейської цивілізації в другій половині XX ст.					
Визначати особливості розвитку світового господарства та міжнародних економічних відносин в другій половині XX ст..	Сутність: ТНК ВПК, Рейганоміка, Тетчерізм, економічне диво, дирижизм	Розуміти сутність плану Маршалла, необхідність державного регулювання	Визначати економічні наслідки війни для світової економіки	Презентувати: "Економічне чудо" Японії та Німеччини	Здатність оцінювати особливості повоєнної відбудови економік провідних країн світу
Тема 14. Світове господарство кінця XX – початку XXI ст. ст.					
Здійснювати аналіз динаміки та структурних змін світового господарського розвитку	Поняття: глобалізація, ринкова трансформація, НІС, інтернаціоналізація	Знання сучасної класифікації країн	Визначати загальну характеристику економіки перехідних суспільств та країн, що розвиваються	Презентувати нові індустріальні країни в системі світового господарства	Самостійно робити висновки про економічний розвиток України наприкінці XX – на початку XXI ст..

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	5
3. Програма навчальної дисципліни	8
4. Структура навчальної дисципліни.....	18
5. Теми та плани семінарських занять.....	19
6. Самостійна робота.....	23
6.1. Есе.....	27
6.2. Контрольні запитання для самодіагностики.....	30
7. Індивідуально-консультативна робота	35
8. Методи навчання	35
9. Методи контролю	39
10. Розподіл балів, які отримують студенти	46
11. Рекомендована література.....	53
11.1. Основна	53
11.2. Додаткова	53
11.3. Інформаційні ресурси.....	56
11.4. Методичне забезпечення	56
Додатки.....	57

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ"
для студентів напряму підготовки
6.030501 "Економічна теорія"
денної форми навчання**

Укладач **Ус Тетяна Володимирівна**

Відповідальний за випуск **Попов О.Є.**

Редактор **Бутенко В. О.**

Коректор **Бутенко В. О.**

План 2014 р. Поз. № 218 ЕВ. Обсяг 62 стор.

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*